

gati, da so postali tako prebrisani kakor so zdaj, in da tudi zdaj še niso na vrhuncu vsega napredovanja. Ene reči pa bo bravec zastoj iskal v tem sestavku, namreč odgovora na vprašanje: iz kakih vzrokov naša dunajska banka svojih bankovcev ne plačuje v srebru po napisani vrednosti? Odgovor je obljubljen prihodnjič.

Naj omenim še en sestavek iz gospodarstvine vednosti o „številnih loterijah.“ O tej reči se je že veliko zastoj pisalo. Strast igranja in želja, kaj po sreči dobiti, se ne dá vničiti; kolikor bolj revni so ljudje, toliko raje stavijo v loterijo; bolj potrebni bolj denarja iščejo. Pisatelj je to neukroteno strast po novi poti premagoval, da je dokazal, kako neprimerno malo stavec dobí, če tudi kaj zadene.

Sestavkov o krvnem kroženju in o potih človeške omike ne bom dalje popisaval, dosti je, če rečem, da je prvega pisal dr. Prelog, pisatelj makrobiotike, drugega pa dr. Šubic, ki nam je dobro znan po mnogih izvrstnih spisih.

Odlomek iz avstrijske zgodovine je spisal izdatelj sam. Hvale vreden je namen, seznaniti narod z zgodovino svoje velike domovine. Posebno lepo bo, ako bo pisatelj v enakih odlomkih tudi kazal slovensko in sploh jugoslovansko zgodovino. Če bomo vidili, kako so se obnašali naši očaki, posebno v starejših časih, se bomo tudi mi bolje obnašali. Znanje domače zgodovine ali žalostne ali vesele krepča značaj in množi domorodno ljubav. Tudi slovanskih narodopisov pričakujemo.

Zadnji večji sestavek te knjige nam podaja kratek pa natančen pregled vseh veljavnih postav o skrbstvu in varstvu po občnem državljskem zakoniku. Spisal je tudi ta sestavek izdatelj sam in obljubil prihodnjič prinašati pravice in postave za vsacega. Če smemo soditi po začetku, bodo taki sestavki čitateljem posebno všeč in koristni.

Prečitavši vso knjigo moram reči, da je res, kar so „Novice“ že unidan rekle, da ž njo je naše slovstvo ne po številu strani, ampak po važnem koristnem obsegu lepo pomnoženo. Želeti moram, da „Čitalnica“ še veliko let in stanovitno izhaja, ker namenila si je prinašati jedernate reči, katerih smo že dolgo pogrešali v domačem slovstvu.

„Ubi plurima nitent“ se ne spodtikajmo nad redkimi malenkostmi; saj je mladi izdatelj kos svoji nalogi; da ima le tudi srečo in obilno dvojnih podpornikov. Podporniki pisavci se lahko najdejo; podporniki braveci so pa pri nas kaj kasni, ker veliko imamo tudi med omikanimi stanoviti tacih ljudi, katerih geslo je: „najdraži stvar v deželi je — knjiga.“ Imajo li na priliko, vsi udje čitavnic to knjigo? Imajo jo li vsi tisti, ki največ kričijo: knjig, knjig, časnikov, časnikov narodu slovenskemu! Preiščimo njih bukvarnico, da vidimo, ali res tudi ravna jo tako, kakor ženó glas. Besede so dober kup; ali z jalovimi besedami ne pomagamo pisateljem.

Slovstvo.

Književni oglasnik o „Čitalnici.“

Ker dobivam od vseh strani pohvalna in spodbajajoča pisma, se je že tudi drugi zvezek „Čitalnice“ začel tiskati. — Sestavki ne bodo tako dolgi kakor v prvem, pa zato mnogovrstnejši; tudi mislim, da ne bo prišel nad 60 kr. — Zato prosim, da se blagovolijo oglasiti častiti braveci „Čitalničini“ brž ko jim je mogoče.

V Herbersdorfu 24. februarja 1865.

Ivan Gršak.

Očetu Bernardu:

Al bran' se je, bran' se je ne! — preslavlja vendar Te slava.
Da čast odbijaš od sebe — stanú Ti veleva postava!
Izpod Gorijancev. —f—

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu.

(Dalje.)

16. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenskem.

Mili moj brate! S sklepom zadnjega pisma skončal sem popis svojih obhodov po Holomucu. Vrnil sem se nazaj v Beč. Težka je bila ločitev meni in prijatlu, kateri me ni zapustil, dokler me hlapon ni zavezil ven iz revne lope holomuške postaje. — Kakor na potovanji tje, sem tudi nazaj gredé sedel vedno pri oknu, in vedno nepristano pogledoval sprelepo Hano in njena mesta. Minuli so mi ko blisk spred oči: Holomuc, Prerava, Kromeriz in Napajedl, in hipoma smo bili v Beču. 27. dan oktobra sem še ondi ostal, pa le zato, ker mi jo je bil lukamatija zjutraj ravno pred nosom popihal iz južnega kolodvora. Kremžil se vendar zastran tega nisem; saj je na Dunaji tolikanj znamenitosti, da človek ne vé, kam bi oči obračal. — Pogledal sem ta dan najprej novo cerkev sv. Janeza Napomuka v „praterskih ulicah“, ki je bila zidana v letih 1840 — 1845. Sprelepe presne malarije Kupelwieser-jeve in Führihove kinčijo res ta božji hram. — Od tod šel sem gledat slovečega arsenala, ki stoji blizu južnega kolodvora in človeka siloma vleče na-se. Če ktero poslopje je vredno, da se mu pravi „ogromno“, zasluži to ime orožnica. Zidali so jo od leta 1849 — 1855. Tù so združene sedaj vse cesarske mašine in delavnice za vojskino orožje vse avstrijske armade; desetero parnih mašin goni njihove orjaške naprave. Razun tega se v teh velikan-skih poslopih nahajajo vojašnice, magacini, bolnišnica, muzej, cerkev itd. — Dolgosti ima arzenal 400, širjave 300, celi zunanji obrobek pa obsega 1400 sežnjev, ter je sezidan v nemško-bizantinskem in mavriškem zlogu. Da ta poslopja niso kar si bodi, nam je dovolj dokaza že to, ako pomislimo, da štejejo 8000 stanovnikov. Še marsiktero mesto jih nima toliko. V arzenalski muzeji so viditi posebne znamenitosti. Razun 150.000 raznovrstnih pušek vidimo tukaj spravljena razna orožja in oprave, ki so jih nosili sloveči vojskovodji, na pr. Bogomir Bouillonski, zapovednik križanske vojske in premagovavec Jeruzalema leta 1009, Atila, dobroznana „šiba božja“, Ludevik II. Madjarski, Libuša, Wlasta, Gustav Adolf švedski kralj, Radecki, Windischgratz in drugi. — Tudi mnogo zastav, dobljenih v turških in francozkih vojskah, ter mnogo mnogo drugih reči se tù shranjuje. Tudi cerkev je lepa. — Toliko le memo gredé o arzenalu; se vé, da bi se dalo o njem še stokrat več povedati.

Od arzenala sem šel proti Belvederu. Razdeljena so ta poslopja v zgornji in spodnji „Belvedere“, v sredi med njima pa se razprostira veliki cesarski vrt, nakitjen z raznovrstnimi cvetličnimi gredicami, ter okinčan z neštevilnimi kamnitnimi kipi, mnogoterimi ribnjaki, vodometi itd. V zgornjem Belvederu nahajajo se slikarije najslavnejših slikarjev preteklih in sedanjih dni. V spodnjem Belvederu se nahaja po mnogih sobah razstavljena sloveča „Ambražka zbirka“, ki je bila iz Ambražkega grada v Tirolih le-sèm prinesena. Prečudne in preimenitne reči so zopet tukaj viditi, res edine svoje vrste v Evropi. V prvih sobah nahajajo se starine mnogovrstne, kamnite, lončene, mozajiske itd. Viditi je tù tudi več egipčanskih starih mrtvaških rak in mumij.